Νοέμβριος 2023

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης
κ. Γεώργιο Φλωρίδη

Θέμα: Η ώρα της ενοποίησης του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας στην Ελλάδα

I. Η ριζική μεταβολή της φύσης των υποθέσεων ενώπιον του Ειρηνοδικείου και η ποιοτική μεταβολή του έργου των Ειρηνοδικών

Η ίδρυση των Ειρηνοδικείων κρίθηκε απαραίτητη ήδη από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους, ώστε να είναι άμεση και ευχερής η πρόσβαση του κάθε πολίτη στη Δικαιοσύνη αλλά και να αποκαθίσταται άμεσα η διασαλευθείσα ειρήνη στις μικρές κοινωνίες. Η ύπαρξη των Ειρηνοδικείων, που είναι Δικαστήρια γαλλικής καταγωγής, εξυπηρετούσε συγκεκριμένους σκοπούς, εκ των οποίων κυρίως η μη ενασχόληση των Πρωτοδικείων (αρχικώς των Πολυμελών και εν συνεχεία των Μονομελών) με υποθέσεις ήσσονος σημασίας, στις οποίες προτεραιότητα δινόταν στη συντήρηση της ειρήνης ανάμεσα στους κατοίκους των περιοχών αρμοδιότητας των πρώτων και στη συμβιβαστική διευθέτηση των διαφορών τους, παρά στην ερμηνεία και εφαρμογή της πολύπλοκης σε αρκετές περιπτώσεις νομοθεσίας. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό κατ' αρχάς από την ονομασία των Δικαστηρίων αυτών, που δεν παραπέμπουν σε βαθμό δικαιοδοσίας, ούτε όμως σε Δικαστήριο, αλλά σε διαμεσολαβητικό – ειρηνευτικό όργανο, καθώς επίσης και από την εξέλιξη του θεσμού από τη σύσταση των Ειρηνοδικείων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι αρχικά τα Ειρηνοδικεία συγκροτούντο από αιρετούς «Ειρηνοποιούς κριτές» ή ακόμη και από τον δημογέροντα του χωριού, της κωμοπόλεως ή της πόλεως, ενώ αργότερα προβλεπόταν η δυνατότητα να εκτελεί χρέη Ειρηνοδίκη, σε περίπτωση κωλύματός του, πρόσωπο που δεν είναι Δικαστής, όπως ο Συμβολαιογράφος της οικείας περιφέρειας ή ο Γραμματέας του ή ακόμη και φοιτητές της Νομικής που δεν είχαν ολοκληρώσει τη νομική τους εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι

το Ειρηνοδικείο ήδη από το 1925 χαρακτηρίστηκε ως «νόθο κατασκεύασμα», ενώ μόλις το Σύνταγμα του 1975 αναβάθμισε τον Ειρηνοδίκη σε τακτικό, ισόβιο Δικαστικό Λειτουργό.

Ωστόσο, ο εθνικός νομοθέτης, πέραν της αύξησης στον αριθμό των Ειρηνοδικείων και των οργανικών θέσεων των υπηρετούντων σε αυτά Ειρηνοδικών, επεσήμανε παράλληλα, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4689/2020, ότι η αλλαγή των συνθηκών ζωής και των κοινωνικών περιστάσεων έχουν οδηγήσει στη ριζική μεταβολή της φύσης των υποθέσεων που εκδικάζονται ενώπιον των Ειρηνοδικείων και συνακόλουθα στην ποιοτική μεταβολή του έργου των Ειρηνοδικών. Έτσι, έκρινε ότι οι Ειρηνοδίκες δεν είναι πλέον απλώς «ειρηνοποιοί», καθόσον το έργο τους δεν περιορίζεται μόνο στη συμβιβαστική διευθέτηση των διαφορών και στην επίλυση απλών νομικών υποθέσεων. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, ανατέθηκε αποκλειστικά στους Ειρηνοδίκες η εκδίκαση των υποθέσεων των υπερχρεωμένων νοικοκυριών του ν. 3869/2010, μεταφέρθηκε μεγάλη ύλη της Εκουσίας Δικαιοδοσίας από το Μονομελές Πρωτοδικείο, αυξήθηκε το ποσοτικό κριτήριο της καθ' ύλην αρμοδιότητάς τους[1] και διευρύνθηκε ο όγκος των υπαγόμενων στα Ειρηνοδικεία διαφορών. Επιπλέον δε με τον ν. 4738/2020 αρμόδια δικαστήρια για πτωχεύσεις μικρού αντικειμένου ορίστηκαν τα Ειρηνοδικεία.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4689/2020, η δικαστηριακή ύλη που αναλογεί στους Ειρηνοδίκες είναι αντίστοιχης δυσκολίας με αυτήν της ύλης των λοιπών πολιτικών – ποινικών δικαστών. Οι διαπιστώσεις αυτές οδήγησαν τον εθνικό νομοθέτη στη μεταβολή του τρόπου διεξαγωγής του διαγωνισμού για τον διορισμό των Ειρηνοδικών και την παροχή σε αυτούς εξειδικευμένης εκπαίδευσης και κατάρτισης, κατά τον ίδιο τρόπο που ισχύει για τους λοιπούς πολιτικούς – ποινικούς δικαστές, προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν ευχερέστερα στο δύσκολο έργο τους. Έτσι, με τον ν. 4689/2020 θεσμοθετήθηκε η προεισαγωγική εκπαίδευση των Ειρηνοδικών στην Εθνική Σχολή Δικαστών και ιδρύθηκε Κατεύθυνση Ειρηνοδικών.

1 Σημειώνεται ότι η συνήθης, λόγω ποσού, αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου οριζόταν αρχικά στο ποσό των 10.000 δρχ., αυξήθηκε σε 20.000 δρχ. το 1974, σε 30.000 δρχ. το 1977, σε 100.000 δρχ. το 1983, σε 300.000 δρχ. το 1987, σε 600.000 δρχ. το 1993, σε 1.000.000 δρχ. το 1995, σε 2.000.000 δρχ. το 2000, σε 5.900,00 ευρώ το 2001, σε 12.000,00 ευρώ το 2003 και με το άρθρο 2 ν. 3994/2011, η συνήθης αρμοδιότητα αυξήθηκε από το ποσό των 12.000,00 ευρώ στο ποσό των 20.000,00 ευρώ, ενώ η ποσοτική οριοθέτηση της καθ' ύλην αρμοδιότητας μπορεί να μεταβάλλεται με υπουργικές αποφάσεις, δημοσιευμένες στην ΕτΚ. Συνεπώς και ανεξάρτητα από την τυχόν επέκεινα μεταβολή της αρμοδιότητάς τους, δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι τα Ειρηνοδικεία έχουν σταδιακά μεταβληθεί σε «μικρά Πρωτοδικεία». Για την αναλυτική ιστορική επισκόπηση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας βλ. τη μελέτη της Επιτροπής Ειρηνοδικών «Το Ειρηνοδικείο στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, ιδίως, καθόσον αφορά στην καθ' ύλη αρμοδιότητα», απ' όπου αντλήθηκαν ορισμένα στοιχεία της.

Με βάση τον ανωτέρω νόμο εξομοιώθηκαν οι προϋποθέσεις συμμετοχής, ο τρόπος διενέργειας του διαγωνισμού, οι προϋποθέσεις επιτυχίας, η φοίτηση, οι αποδοχές και ο διορισμός των Δικαστών στα πρωτοβάθμια Δικαστήρια και όλα τούτα σύμφωνα με το σκοπό και τις επιταγές του νομοθέτη, όπως αυτές εκφράσθηκαν από το έτος ακόμα 2008 με την πρόβλεψη τότε στο άρθρο 45 του ν. 3689/2008 της δυνατότητας ίδρυσης κατεύθυνσης Ειρηνοδικών στην ΕΣΔΙ. Είχε δηλαδή γίνει από νωρίς ακόμη αντιληπτή η ανάγκη της ανωτέρω εξομοίωσης καθόσον είχε εκλείψει και η όποια τυχόν αμφισβήτηση για το ότι απαιτείτο η τυπική αναβάθμιση των Ειρηνοδικών, αφού η ουσιαστική είχε γίνει στην πράξη. Συνεπώς, ο νομοθέτης αναγνώρισε και αντιμετώπισε την προβληματική κατάσταση του διαφορετικού τρόπου διορισμού δικαστών του ίδιου βαθμού[2].

II. Η πρόσφατη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος της Γαλλίας με την συγχώνευση των Δικαστηρίων πρώτου βαθμού

Σημαντική είναι η καταγραφή δικαστικών συστημάτων άλλων ευρωπαϊκών κρατών και ιδιαίτερα της Γαλλίας, ακριβώς διότι η προέλευση των Ειρηνοδικείων στη χώρα μας εντοπίζεται στα Δικαστήρια του Γαλλικού προτύπου της Ναπολεόντειας Νομοθεσίας. Ειδικότερα, τακτικά πολιτικά δικαστήρια πρώτου βαθμού στο δικαστικό σύστημα της Γαλλίας ήταν κατά το πρόσφατο παρελθόν το πολυμελές πρωτοδικείο (tribunal de grande instance), το μονομελές πρωτοδικείο (tribunal d'instance) και το τοπικό δικαστήριο (juridiction de proximité). Ειδικότερα, το πολυμελές πρωτοδικείο εκδίκαζε αστικές και εμπορικές υποθέσεις άνω των 10.000 ευρώ και ήταν επίσης αρμόδιο, ανεξαρτήτως της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, για την εκδίκαση ορισμένων κατηγοριών υποθέσεων. Το μονομελές πρωτοδικείο εκδίκαζε αστικές και εμπορικές υποθέσεις μέχρι του ποσού των 10.000 ευρώ και επίσης διέθετε αποκλειστική αρμοδιότητα για την εκδίκαση ορισμένων υποθέσεων, που αφορούσαν αγωγές κανονισμού ορίων ή αποβολών από το μίσθιο, κατασχέσεις αποδοχών, ισόβιες προσόδους, προβλήματα σχετικά με τις εκλογές, μισθώσεις κατοικίας κ.ά. Το τοπικό

2 Για τη σημασία της ίδρυσης της κατεύθυνσης Ειρηνοδικών στην ΕΣΔΙ βλ. Ερμίδου «Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΣΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ» στον ακόλουθο σύνδεσμο https://ende.gr/%ce%b7-%ce%b9%ce%b4%cf%81%cf%85%cf%83%ce%b7-%cf%84%ce%b7%cf%83-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b5%cf%85%ce%b8%cf%85%ce%bd%cf%83%ce%b7%cf%83-%ce%b5%ce%b9%cf%81%ce%b7%ce%bd%ce%bf%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%89%ce%bd/.

δικαστήριο εκδίκαζε αστικές και εμπορικές διαφορές, η αξία του αντικειμένου των οποίων δεν ξεπερνούσε το ποσό των 4.000 ευρώ. Από την 1η Ιουλίου 2017 τα τοπικά δικαστήρια καταργήθηκαν και οι αρμοδιότητές τους ανατέθηκαν στα πρωτοδικεία.

Η Γαλλία αποφάσισε να προβεί σε ριζική αναμόρφωση και μεταρρύθμιση του δικαστικού της συστήματος με τον πρόσφατο νόμο υπ' αριθμ. 2019-222 της 23ης Μαρτίου 2019 «σχετικά με τον προγραμματισμό 2018-2022 και τη μεταρρύθμιση για τη δικαιοσύνη» («LOI n° 2019-222 du 23 mars 2019 de programmation 2018-2022 et de réforme pour la justice»), που ξεκίνησε να ισχύει από 1.1.2020, με τον οποίο, μεταξύ άλλων, συγχωνεύτηκαν τα μονομελή πρωτοδικεία με τα πολυμελή πρωτοδικεία, δηλαδή τα Tribunaux d'Instance με τα Tribunaux de Grande Instance και δημιουργήθηκε το ενοποιημένο δικαστήριο γενικής δικαιοδοσίας σε πρώτο βαθμό, που λέγεται Δικαστήριο (Tribunal Judiciaire) και εκδικάζει πλέον όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, εκτός από αυτές που λόγω της φύσης της διαφοράς ανατίθενται στα ειδικά δικαστήρια, τα οποία παρέμειναν αμετάβλητα, ήτοι το εργατοδικείο (conseil de prud'hommes)[3], το εμποροδικείο (tribunal de commerce)[4] και το δικαστήριο αγροτικών μισθώσεων (tribunal paritaire des baux ruraux)[5].

Με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας σε πρώτο βαθμό και την ενίσχυση της οργάνωσης της δικαιοσύνης, στην από 19.4.2018 μελέτη επιπτώσεων που προηγήθηκε του μεταρρυθμιστικού σχεδίου[6], επισημαίνεται ότι οι δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, αφενός, και η αναδιοργάνωση των κρατικών υπηρεσιών, αφετέρου, καθιστούν αναγκαία την προσαρμογή των δικαιοδοτικών οργάνων του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας στις σύγχρονες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η δικαιοσύνη. Η διάκριση μεταξύ των διαφορών που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του μονομελούς και του πολυμελούς πρωτοδικείου, που αποτελούν δύο

3 Τα εργατοδικεία εκδικάζουν διαφορές μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων που απορρέουν από ατομική σύμβαση εργασίας.

4 Τα εμποροδικεία εκδικάζουν διαφορές σχετικά με συμβάσεις μεταξύ εμπόρων, μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων ή μεταξύ εμπόρων και πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και διαφορές σχετικά με εμπορικές εταιρείες ή εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των μερών. Το εμποροδικείο εξετάζει επίσης διαδικασίες που αφορούν προβληματικές επιχειρήσεις.

5 Τα δικαστήρια αγροτικών μισθώσεων εκδικάζουν διαφορές μεταξύ ιδιοκτητών και ενοικιαστών γεωργικών γαιών σχετικά με διάφορες μορφές μίσθωσης ή σύμβασης μίσθωσης και εκμετάλλευσης της γης (fermage, métayage, baux à cheptel, baux à domaine congéable, baux à complants, baux emphytéotiques, ή contrats d'exploitation de terres à vocation pastorale).

6 όλα τα προπαρασκευαστικά του νόμου κείμενα υπάρχουν στον ακόλουθο σύνδεσμο https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000036830320/ (στη γαλλική γλώσσα).

αυτόνομα δικαστήρια, έχει καταστεί ασαφής και δυσνόητη για τους πολίτες. Η πολυπλοκότητα που προκύπτει από τη διασπορά των αρμοδιοτήτων μεταξύ των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων υπονομεύει τη συνοχή της δικαστικής οργάνωσης και την αποτελεσματικότητά της. Οι διαφορές στην οργάνωση και τη λειτουργία αυτών των δύο δικαστηρίων εξακολουθούν να πασχίζουν να βρουν μια βάση, καθώς οι εξαιρέσεις που έχουν γίνει σ' αυτές περιπλέκουν τους αντίστοιχους ρόλους τους. Έτσι, οι ακροάσεις ενώπιον ενός δικαστή έχουν πολλαπλασιαστεί στο πολυμελές πρωτοδικείο και το μονομελές πρωτοδικείο καλείται να εκδικάσει όλο και πιο πολύπλοκες υποθέσεις. Η ενοποίηση των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων θα πρέπει επομένως να επιτρέψει την απλοποίηση της παραπομπής των υποθέσεων στα δικαστήρια και τον εξορθολογισμό της λειτουργίας τους. Επιπλέον, η ενοποίηση των μεθόδων εκδίκασης των υποθέσεων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων καθιστά λιγότερο δικαιολογημένη τη διαφοροποίηση μεταξύ του μονομελούς και του πολυμελούς πρωτοδικείου.

Προκειμένου να βελτιωθεί η σαφήνεια της κατανομής των διαφορών σε πρώτο βαθμό και να ικανοποιηθεί η ανάγκη εξειδίκευσης των δικαστών στους πιο σύνθετους τομείς, ο νόμος προβλέπει ότι οι αστικές διαφορές των σημερινών πρωτοβάθμιων δικαστηρίων θα υπάγονται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, το οποίο θα καταστεί έτσι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο γενικής δικαιοδοσίας. Για να εξασφαλιστεί, όμως, ένα εδαφικό δίκτυο που να ανταποκρίνεται στις τοπικές ανάγκες και να διασφαλίζει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους, το Δικαστήριο θα μπορεί να περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα ανεξάρτητα τμήματα πέραν της έδρας του, που αντιστοιχούν στην τοποθεσία των τωρινών μονομελών πρωτοδικείων. Τα τμήματα αυτά θα πρέπει να αντιμετωπίσουν το κύριο μέρος των διαφορών που εμπίπτουν σήμερα στο πεδίο της αρμοδιότητάς τους. Συνεπώς, όλες οι σημερινές θέσεις των δικαστηρίων θα διατηρηθούν για να ικανοποιήσουν την ανάγκη εγγύτητας και προσβασιμότητας στη δικαιοσύνη. Το άρθρο L. 212-7 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων (Code de l'organisation judiciaire) θεσπίζει τα νέα τμήματα, οι αρμοδιότητες των οποίων καθορίζονται με διάταγμα, ώστε να ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ανάγκη απονομής δικαιοσύνης σε καθένα από τα εν λόγω εδάφη. Η μεταρρύθμιση θα επιτρέψει στον διάδικο που προτίθεται να κινήσει αστική διαδικασία να απευθύνεται σε οποιοδήποτε τμήμα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Αυτές οι αναγκαίες αλλαγές θα οδηγήσουν σε ποιοτική δικαιοσύνη για

τους πολίτες, ιδίως με την εξασφάλιση καλύτερης εξειδίκευσης των δικαστών στις πιο σύνθετες υποθέσεις. Θα διευκολύνουν επίσης την εναρμόνιση της νομολογίας στις αστικές υποθέσεις, παρέχοντας μεγαλύτερη προβλεψιμότητα για τους διαδίκους.

III. Η ενοποίηση ως μοναδική ρεαλιστική πρόταση ουσιαστικής αντιμετώπισης της φανερής οργανωτικής ανωμαλίας του δυαδισμού στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας

Το Ειρηνοδικείο σήμερα είναι αρμόδιο για την εκδίκαση ιδιωτικών διαφορών, η καθ' ύλην αρμοδιότητά του διακρίνεται σε συνήθη, λόγω ποσού, και εξαιρετική, ανεξαρτήτως της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, σύμφωνα με τα άρθρα 14, 15 και 16 ΚΠολΔ, επιπλέον δε, εκδικάζει ιδιωτικές διαφορές που του ανατίθενται δυνάμει ειδικών νόμων (πχ. ν. 3869/2010, ν. 4738/2020). Παράλληλα, ο Ειρηνοδίκης διενεργεί προανάκριση και προκαταρκτική εξέταση (άρθρο 31 παρ. 1 ΚΠΔ), συμμετέχει στη σύνθεση τριμελούς πλημμελειοδικείου σε τακτική βάση κατά παράβαση του άρθρου 5 ν. 4938/2022 και διενεργεί ως ανακριτικός υπάλληλος ανακριτικές πράξεις, στις οποίες περιλαμβάνονται οι έρευνες (άρθρο 251 παρ. 1, 253 επ. ΚΠΔ).

Όπως αναφέρθηκε, ο εθνικός νομοθέτης αναγνώρισε στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4689/2020 ότι η αλλαγή των συνθηκών ζωής και των κοινωνικών περιστάσεων έχουν οδηγήσει στη ριζική μεταβολή της φύσης των υποθέσεων που εκδικάζονται ενώπιον των Ειρηνοδικείων και συνακόλουθα στην ποιοτική μεταβολή του έργου των Ειρηνοδικών. Ωστόσο, η υπηρεσιακή κατάσταση των υπηρετούντων Ειρηνοδικών δεν ακολούθησε τις διαπιστώσεις αυτές και τις σύγχρονες εξελίξεις, αλλά εξακολουθεί να παραμένει στάσιμη στερούμενη κινήτρου προόδου και συνεχούς βελτίωσης, αφού ο δόκιμος Ειρηνοδίκης εκτελεί ακριβώς τα ίδια καθήκοντα με τον Ειρηνοδίκη που πλησιάζει στη συνταξιοδότηση.

Σαράντα έτη μετά, το πόρισμα του Μαΐου του 1983 της Εταιρείας Δικαστικών Μελετών παραμένει επίκαιρο. Σύμφωνα με το πόρισμα αυτό, η ύπαρξη δύο κατηγοριών πρωτοβάθμιων δικαστηρίων και δικαστών της ίδιας δικαιοδοσίας, αν και εφαρμόζουν το ίδιο ουσιαστικό δίκαιο με την ίδια δικονομία, αποτελεί φανερή οργανωτική ανωμαλία. Ύστερα από την παρακμή της συμβιβαστικής αποστολής των

Ειρηνοδικών, από την εξάλειψη των τοπικών εθίμων και από την ανάπτυξη των συγκοινωνιακών μέσων και επικοινωνιών, η διατήρηση της δυαδικής αυτής δικαστικής οργάνωσης εμφανίζεται ως ιστορικό κατάλοιπο, αδικαιολόγητο στην εποχή μας. Η διατήρηση των Ειρηνοδικείων έχει, εξάλλου, τα ακόλουθα μεγάλα μειονεκτήματα: α) εμφανίζει την δικαιοσύνη δισυπόστατη και ένα τμήμα της να απονέμεται από δικαστές δεύτερης διαλογής (καθόσον δεν προάγονται / εξελίσσονται), β) καθηλώνει ισόβια στον ίδιο βαθμό μία κατηγορία δικαστών, που καταλήγουν έτσι στην απογοήτευση, στον επιστημονικό και στον ψυχολογικό μαρασμό, γ) στερεί από μία μεγάλη κατηγορία δικαστών (τους Ειρηνοδίκες) τη διάσκεψη, που αποτελεί αναντικατάστατο σχολείο γνώσεων, μεθόδου, πείρας και δικαστικών παραδόσεων. Καταδικάζει άρα τους Ειρηνοδίκες στη μόνωση, στην αμηχανία ή στον αυτοσχεδιασμό, με αποτέλεσμα να εκτίθεται καμιά φορά η σοβαρότητα και η αξιοπιστία της δικαιοσύνης, δ) δημιουργεί πολλαπλές δυσχέρειες στη νομοθετική οριοθέτηση της καθ' ύλην αρμοδιότητας μεταξύ ειρηνοδικείων και πρωτοδικείων, που όχι σπάνια συγκαλύπτουν αυθαίρετες ή και διαβλητές επιλογές (υποβάθμιση ορισμένων υποθέσεων και αναβάθμιση άλλων, με κριτήρια εξωνομικά), ε) εισάγει δικονομική αβεβαιότητα σε θέματα καθ' ύλην αρμοδιότητας και διαδικασίας, ενώ παράλληλα αντιστρατεύεται την ενότητα της νομολογίας στο πεδίο του ουσιαστικού και του δικονομικού δικαίου, στ) οδηγεί σε μεγάλη κυριολεκτικά, σπατάλη χρήματος και δικαστικής ενέργειας, αφού σημαίνει δύο παράλληλες κατηγορίες πρωτοβάθμιων δικαστών. Συντηρεί την ανορθολογική κατανομή των υποθέσεων, με μεγάλη επιβάρυνση ορισμένων και υποαπασχόληση άλλων, ματαιώνει την ορθή κατάστρωση της δικαστικής χωρογραφίας και της δικαστικής επιθεώρησης, κατεβάζει το γενικό επίπεδο.

Ύστερα από τις σκέψεις αυτές, κατά το πόρισμα του 1983, είναι φανερό ότι η ένταξη των Ειρηνοδικείων στον ενιαίο δικαστικό ιστό αποτελεί αίτημα της εποχής μας, το σπουδαιότερο μέτρο για την ορθολογική οργάνωση της δικαιοσύνης. Ανεξάρτητα από τις δυσχέρειες που εμφανίζει, η πολιτεία οφείλει να προχωρήσει και μάλιστα το ταχύτερο. Η πολιτεία οφείλει παράλληλα να αναγνωρίσει τον σπουδαίο ρόλο του Ειρηνοδίκη στο δικαστικό μας σύστημα με την τήρηση παράλληλης επετηρίδας. Εξάλλου, η διαφορά των υπηρετούντων Ειρηνοδικών, που εισήλθαν στο Δικαστικό Σώμα με ειδικούς διαγωνισμούς, με τους υπηρετούντες Πρωτοδίκες εντοπίζεται στην μη φοίτηση των Ειρηνοδικών στη Σχολή Δικαστών, διαστρέβλωση

που πλέον αντιμετωπίστηκε με το άρθρο 84 ν. 4689/2020 για τους νέους Ειρηνοδίκες που εισέρχονται στη Σχολή Δικαστών και προβλέπει την ίδια διάρκεια κατάρτισης των εκπαιδευομένων στη Σχολή για όλες τις κατευθύνσεις στους δεκαέξι (16) μήνες. Η πολύτιμη εμπειρία των Ειρηνοδικών, που είναι κυρίως νέοι σε ηλικία προερχόμενοι από τους διαγωνισμούς των ετών 2010 και 2015 και διαθέτουν όρεξη, ικανότητες και όραμα για τη Δικαιοσύνη, πρέπει να αξιοποιηθεί.

Άλλωστε ο υποψήφιος Ειρηνοδίκης στο διαγωνισμό για το διορισμό του στο Δικαστικό Σώμα εξετάστηκε στα ίδια νομικά μαθήματα με εκείνα των υποψήφιων Παρέδρων στην ΕΣΔΙ, μεταξύ των οποίων, το ποινικό δίκαιο και η ποινική δικονομία. Μετά την επιτυχία και το διορισμό του συμμετέχει στη σύνθεση Τριμελούς Πλημμελειοδικείου και διατηρεί σε ορισμένες περιπτώσεις μειοψηφία, την οποία καταγράφει στην ποινική απόφαση. Η εξοικείωσή του με την ποινική δικογραφία και την ποινική δίκη καθιστά δυνατή την αξιοποίησή του στη σύνθεση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου. Όπως αναγνώρισε πρόσφατα ο εθνικός νομοθέτης, η δικαστηριακή ύλη που αναλογεί στους Ειρηνοδίκες είναι αντίστοιχης δυσκολίας με αυτήν της ύλης των λοιπών πολιτικών – ποινικών δικαστών, ενώ η ποιότητα της δικαστικής απόφασης ουδόλως εξαρτάται από το ύψος του ποσού της διαφοράς, αλλά εφαρμόζονται κοινοί ουσιαστικοί και δικονομικοί κανόνες[7].

Συγχρόνως, δεν πρέπει να λησμονείται ότι τα εθνικά δικαστήρια, εκτός από δικαστήρια της εσωτερικής έννομης τάξης, αποτελούν και δικαστήρια της Ένωσης, εφαρμόζοντας κανόνες ευρωπαϊκού ιδιωτικού και δικονομικού διεθνούς δικαίου. Τα Ειρηνοδικεία είναι πλέον αρμόδια και μάλιστα αποκλειστικά για την εκδίκαση υποθέσεων δυνάμει του Κανονισμού 650/2012 για το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο και του Κανονισμού 861/2007 για την ευρωπαϊκή διαδικασία μικροδιαφορών. Παράλληλα, σε συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα Πρωτοδικεία, τα Ειρηνοδικεία δικάζουν υποθέσεις δυνάμει του Κανονισμού 1896/2006 για την ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής και του Κανονισμού 655/2014 για την ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης

7 Το Ειρηνοδικείο απώλεσε τις σημαντικότερες ex officio απλουστεύσεις της κοινής διαδικασίας του με το Πρωτοδικείο, που το συνόδευαν από εισαγωγής του ΚΠολΔ. Ειδικότερα, καταργήθηκε η δυνατότητα άσκησης αγωγής προφορικά (215 παρ. 2), η δυνατότητα και όχι υποχρέωση κατάθεσης προτάσεων (115 παρ. 3), η δυνατότητα και όχι υποχρέωση παράστασης με πληρεξούσιο Δικηγόρο ακόμη και για διαφορές μέχρι 12.000,00€ (94 παρ. 3), η υποχρέωση του Ειρηνοδίκη να επιχειρήσει τη συμβιβαστική επίλυση οποιασδήποτε ενώπιόν του διαφοράς πριν τη συζήτησή της (208), η εν μέρει ελεύθερη απόδειξη έναντι της αυστηρής απόδειξης αρχικά στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και εν συνεχεία και στο Μονομελές Πρωτοδικείο (πρώην 270), η δημοσίευση της απόφασης προφορικά, μετά τη συζήτηση και ενόσω διαρκεί η συνεδρίαση, επί υποθέσεων μικροδιαφορών (471), η δυνατότητα αντιπροσώπευσης του διαδίκου επί υποθέσεων μικροδιαφορών από άλλα πρόσωπα, όπως οι συγγενείς, η σύζυγος και ή υπάλληλοί του (472).

λογαριασμού. Η Ελλάδα αποτελεί μέλος του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου και συμμετέχει στις συζητήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που διεξάγονται σε τακτά χρονικά διαστήματα στις Βρυξέλλες, σχετικά με την ερμηνεία και εφαρμογή των Κανονισμών αυτών, αρμοδιότητας του Ειρηνοδικείου, ενώ ο δυαδισμός στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας αποτελεί παραδοξότητα και παγκόσμια πρωτοτυπία που ουδόλως συνάδει με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Γαλλίας, από όπου έλκει την καταγωγή του το Ειρηνοδικείο στη χώρα μας. Στη Γαλλία επήλθε πλήρης ενοποίηση των Δικαστηρίων του πρώτου βαθμού, όταν μάλιστα το Tribunal d'Instance είχε αρμοδιότητα μέχρι το ποσό των 10.000,00 ευρώ, ενώ το Ειρηνοδικείο στην Ελλάδα σήμερα έχει ήδη αρμοδιότητα ποσού 20.000,00 ευρώ. Από τα παραπάνω καθίσταται προφανές ότι οποιαδήποτε συζήτηση για περαιτέρω αύξηση του ποσού της υλικής αρμοδιότητας του Ειρηνοδικείου με τη διατήρηση του θεσμού του Ειρηνοδικείου αποτελεί οπισθοδρόμηση, διαιώνιση της διαστρέβλωσης και αδυναμία συμπόρευσης με τις ευρωπαϊκές σύγχρονες εξελίξεις.

Συνοψίζοντας, η δημιουργία μεγάλων – κεντρικών πρωτοδικειακών σχηματισμών, εκτός από την εναρμόνιση αυτών στη σύγχρονη πραγματικότητα, παρέχει αναμφισβήτητα τα εξής πλεονεκτήματα:

1. Ενίσχυση των Πρωτοδικείων, ώστε να μειωθεί ο χρόνος εκδίκασης των ενώπιόν του υποθέσεων.

2. Ευχέρεια συγκρότησης σε όλα τα Δικαστήρια τμημάτων για την εκδίκαση υποθέσεων συγκεκριμένων αντικειμένων με περισσότερους Δικαστές (από την προαγωγή των Ειρηνοδικών στα Πρωτοδικεία).

3. Ενίσχυση των υπαρχόντων τμημάτων των Πρωτοδικείων.

4. Εξειδίκευση των Δικαστών με συγκεκριμένο αντικείμενο, για ορισμένο χρονικό διάστημα (κυκλική εναλλαγή των Δικαστών στα τμήματα).

5. Βελτίωση της ποιότητας και της ταχύτητας εκδίκασης υποθέσεων και έκδοσης αποφάσεων και στην εν γένει βελτίωση της απονομής της Δικαιοσύνης. Σημειωτέον πως, καθ' ο μέρος αφορά στους μικρούς σχηματισμούς (λχ μονοεδρικά Ειρηνοδικεία ή Ειρηνοδικεία με μικρό αριθμό υπηρετούντων, εκ των οποίων και περιπτώσεις Ειρηνοδικών που τελούν σε νόμιμη άδεια), θα εκλείψουν καθυστερήσεις ή άλλες υπηρεσιακές δυσχέρειες με την ίδρυση μεγάλων Δικαστηρίων.

6. Ευχέρεια διασκέψεων μεταξύ των Δικαστών που υπηρετούν στο ίδιο Δικαστήριο – Συζήτηση επί νομικών ζητημάτων.

7. Δυνατότητα υπηρεσιακής εξέλιξης (εν προκειμένω των Ειρηνοδικών).

8. Δυνατότητα μικρότερης χρονικά απασχόλησης των Δικαστών στην έδρα του Δικαστηρίου (υπηρεσίες, δικάσιμοι κλπ), ώστε να είναι δυνατή η αφιέρωση περισσότερου χρόνου στη μελέτη της νομοθεσίας, νομολογίας, δικογραφιών και στην έκδοση αποφάσεων.

9. Μείωση του αριθμού των μεταθέσεων των Δικαστών (οι υπηρεσιακές ανάγκες θα εξυπηρετούνται από μεγαλύτερο αριθμό Δικαστών).

10. Επιτάχυνση της προαγωγής των ήδη υπηρετούντων Πρωτοδικών, Εφετών κ.ο.κ., καθώς διαμέσου της εισδοχής Ειρηνοδικών στη θέση Πρωτοδικών, με παράλληλη επετηρίδα, θα αυξηθούν οι θέσεις Προέδρων Πρωτοδικών και άνω, ώστε ήδη υπηρετούντες Πρωτοδίκες να δύνανται να καταλάβουν θέση Προέδρου Πρωτοδικών νωρίτερα από το αναμενόμενο κ.ο.κ., ενώ σε καμία περίπτωση δεν θα διασαλευθεί προς τα χείρω η υπάρχουσα υπηρεσιακή τους κατάσταση.

11. Ευχέρεια στην ακόμη ακριβέστερη ισοκατανομή των χρεώσεων μεταξύ των Δικαστών.

12. Βελτίωση της οργάνωσης των Δικαστηρίων, εξαιτίας του μεγαλύτερου αριθμού υπηρετούντων Δικαστών σε κάθε Δικαστήριο (Πρωτοδικείο).

13. Σε περίπτωση κατάργησης μικρών σχηματισμών, όπου δηλαδή τυχόν αξιολογηθεί μη αναγκαία η διατήρησή τους ως μεταβατικών / περιφερειακών εδρών, θα επέλθει συγκέντρωση της γραμματείας και όλης της υλικοτεχνικής υποδομής σε λιγότερα Δικαστήρια, κατάσταση η οποία θα επιτρέπει την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη υποστήριξη των διαδίκων, των πληρεξουσίων Δικηγόρων και των Δικαστών στο έργο τους, καθώς και τον ορθολογικότερο έλεγχο και την κατανομή του προσωπικού μεταξύ των δικαστικών σχηματισμών.

14. Διευκόλυνση στη δημιουργία βάσεων δεδομένων (αποφάσεων αδημοσίευτων στο νομικό τύπο).

15. Διευκόλυνση της ψηφιοποίησης όλων των Δικαστηρίων και της προσαρμογής τους σε όλες τις σύγχρονες εξελίξεις (πχ ορισμός εκπροσώπου τύπου Δικαστηρίων, ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης Δικαστηρίων).

16. Σε περίπτωση κατάργησης μικρών σχηματισμών, όπου δηλαδή τυχόν αξιολογηθεί μη αναγκαία η διατήρησή τους ως μεταβατικών / περιφερειακών εδρών, θα επέλθει μείωση των λειτουργικών εξόδων των Δικαστηρίων (μισθώματα, έξοδα συντήρησης και λειτουργίας, αναλώσιμα κλπ) και διευκόλυνση στον ορθολογικό προσδιορισμό τους (Ν. 3900/2010, ΤΑΧΔΙΚ).

Οι παραπάνω συμπερασματικές παρατηρήσεις, ενδεχομένως μάλιστα με άλλες τομές και μεταρρυθμίσεις στον χώρο της Δικαιοσύνης, όπως λχ: α) η ανάθεση μέρους της (γνήσιας) εκουσίας δικαιοδοσίας ή παντελώς «τυπικών» διαδικασιών (όπως λχ οι συναινετικές προσημειώσεις) σε Συμβολαιογράφους, β) η απλοποίηση των διαδικασιών, ενδεχομένως με ρύθμιση για την έκδοση διαταγών αντί της διαγνωστικής Δίκης στα πρότυπα της ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, για υποθέσεις μικρού οικονομικού αντικειμένου, γ) η κατάργηση μη δικαιοδοτικών καθηκόντων των Δικαστών, δ) η ενίσχυση και τα κίνητρα των μορφών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών κλπ, μετά βεβαιότητος θα οδηγήσουν σε πραγματική αναμόρφωση του πλαισίου απονομής της Δικαιοσύνης, τόσο υπό το πρίσμα του χρόνου και της ταχύτητας, όσο και ποιοτικά, σύμφωνα προς τις προσδοκίες και τις επιταγές της σύγχρονης ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Με ρεαλιστικές προτάσεις και μέσα από γόνιμο επιστημονικό διάλογο θα επέλθει ομαλή υλοποίηση της πρότασης και επιτάχυνση της δικαιοσύνης. Η ενοποίηση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας στο χώρο της Δικαιοσύνης είναι αναγκαία, αλλά, όπως κάθε μεταρρύθμιση, απαιτεί ισχυρή πολιτική βούληση, μελετημένο σχεδιασμό και τόλμη.

Οι υπογράφοντες το παρόν υπηρετούντες Ειρηνοδίκες

1. Λουκία Μηλιώτη
2. Αγγελική Μυκωνιάτη
3. Αγγελική Νανοπούλου
4. Ελένη Τζουνάκου